

Mest over de grens

De kansen, uitdagingen & actiepunten
voor meer mestexport

Inhoud

Inleiding.....	2
Mestproblematiek.....	2
Van onderzoek naar plan van aanpak.....	2
Doelstelling en subdoelen.....	3
Leeswijzer.....	3
1. Aanbevelingen.....	4
Centraliseren van informatie over mestexport.....	4
Digitaliseren van exportdocumentatie.....	4
Exportmissie.....	5
Mestverwerkingscapaciteit.....	6
Alternatieve transportmethode.....	6
Export van niet-gehygiëniseerde mest.....	7
2. Actiepunten.....	8
3. Conclusie.....	10
BIJLAGE: Onderzoeksresultaten.....	11

Inleiding

Voor u ligt het plan van aanpak dat is opgesteld naar aanleiding van het onderzoek naar de uitbreiding van exportmogelijkheden binnen de meststoffendistributiesector. Dit onderzoek, dat in augustus 2024 is uitgevoerd, biedt een gedetailleerde analyse van deze mogelijkheden en de knelpunten waarmee ondernemers worden geconfronteerd bij mestexport.

Mestproblematiek

De afname van de gebruiksruimte als gevolg van de afbouw van de derogatie en de extreme weersomstandigheden van de afgelopen jaren, hebben geleid tot een onevenwichtige mestmarkt, waarbij het aanbod de vraag overstijgt. Deze verstoring bemoeilijkt de mestafzet en veroorzaakt knelpunten voor veehouders, die door de afbouw van de derogatie mest moeten afvoeren terwijl de markt al onder druk staat. De problemen blijven zich opstapelen, zonder dat er een directe oplossing voorhanden is. Hoewel het mestseizoen in februari 2025 goed is gestart, blijft de druk op de mestmarkt groot.

De sector wil en kan bijdragen aan mogelijke oplossingen, waarbij rekening wordt gehouden met toekomstige ontwikkelingen, zoals de verdere krimp van de veestapel en de toenemende impact van klimaatverandering. Het uitbreiden van exportmogelijkheden, zoals ook is opgenomen in de Kamerbrief over de Aanpak Mestmarkt, wordt gezien als een van de oplossingen die kunnen bijdragen om de mestdruk te verminderen.

Van onderzoek naar plan van aanpak

Om de exportkansen en belemmeringen in kaart te brengen, is in augustus 2024 een enquête uitgezet onder 650 leden van Cumela die actief zijn in meststoffendistributie. De onderzoeksresultaten bevestigen dat er potentie is voor verdere exportgroei:

- **25%** van de respondenten exporteert momenteel mest.
- **29%** van de niet-exporterende respondenten geeft aan dit in de toekomst te willen doen.
- **Bijna 80%** van de exporterende ondernemers ziet mogelijkheden om de export uit te breiden.

Op basis van deze uitkomsten is een plan van aanpak opgesteld en is gestart met de uitvoering van actiepunten die voortkomen uit de aanbevelingen die uit de enquêteresultaten naar voren komen. Het doel hiervan is om knelpunten weg te nemen, kansen te benutten en de export van mest verder te bevorderen. Het was van groot belang dat de voorgestelde actiepunten op korte termijn worden opgepakt, zodat er snel gewerkt kan worden aan de oplossing van de geïdentificeerde knelpunten. Een tijdige uitvoering is essentieel om de benodigde verbeteringen door te voeren en ondernemers effectief te ondersteunen bij het vergroten van hun exportmogelijkheden.

Voor een succesvolle uitvoering is nauwe samenwerking tussen de overheid en sectorpartijen essentieel. Wij hopen dan ook op steun en medewerking vanuit de overheid om zo samen écht het verschil te kunnen maken en stappen te zetten.

Doelstelling en subdoelen

Op basis van de aanbevelingen en behoeften van de ondernemers, voortgekomen uit het onderzoek, hebben we een doelstelling en een aantal subdoelen geformuleerd die we willen realiseren om de ondernemers te ondersteunen bij het bevorderen van de export. De hoofddoelstelling van dit plan is:

Het bevorderen van de export van mest door het oplossen van de belangrijkste knelpunten en het benutten van de geïdentificeerde kansen uit het onderzoek.

Daaruit volgen de volgende subdoelen:

- Centraliseren van informatie over mestexport;
- Digitaliseren van exportdocumentatie;
- Organiseren van exportmissies naar nieuwe afzetmarkten;
- Vergroten van mestverwerkingscapaciteit;
- Onderzoeken van alternatieve transportmethoden;
- Verkennen van mogelijkheden voor export van niet-gehygiëniseerde mest.

Leeswijzer

Dit plan is als volgt opgebouwd:

- **Hoofdstuk 1** bevat de aanbevelingen die voortkomen uit het onderzoek en die richting geven aan het plan van aanpak.
- **Hoofdstuk 2** beschrijft de actiepunten die al in gang zijn gezet en de vervolgstappen die nodig zijn om de aanbevelingen te implementeren.
- **Hoofdstuk 3** sluit af met de conclusie.
- In de **bijlage** zijn de belangrijkste onderzoeksresultaten opgenomen ter onderbouwing van de analyse en aanbevelingen.

1. Aanbevelingen

Naast het duiden van mogelijkheden en kansen voor het vergroten van de export, is het belangrijk om te weten wat ondernemers nodig hebben om deze kansen te kunnen pakken.

Centraliseren van informatie over mestexport

Ondernemers binnen de meststoffendistributie-sector hebben behoefte aan heldere en toegankelijke informatie over de mogelijkheden en vereisten voor de mestexport. Het huidige gebrek aan overzichtelijke informatie belemmert bedrijven bij het opstarten of uitbreiden van hun exportactiviteiten. Om de ondernemers in dit proces te ondersteunen, is het essentieel dat zij eenvoudig toegang hebben tot:

- Basisinformatie over mestexport en de bijbehorende procedures;
- Heldere handleidingen (stap-voor-stap);
- Actuele informatie over veranderende wet- en regelgeving;
- Praktische hulpmiddelen, zoals voorbeeldformulieren in meerdere talen.

Momenteel is deze informatie versnipperd beschikbaar, wat leidt tot onduidelijkheid en extra administratieve lasten. Wij pleiten daarom voor de ontwikkeling van een centrale website waarop alle relevante informatie over mestexport overzichtelijk en actueel wordt gepresenteerd. Een passende plek hiervoor is ons inziens de website van het Nederlands Centrum Meststoffen (NCM), gezien de rol van het NCM als kennis- en informatiepunt binnen de sector.

Daarnaast is het van belang dat ondernemers met vragen eenvoudig contact kunnen opnemen met een centraal informatiepunt, waar zij snel en eenduidig antwoord krijgen.

Digitaliseren van exportdocumentatie

Uit het onderzoek blijkt dat er behoefte is om de administratie rond het exportproces verder te digitaliseren. Terwijl de digitalisering van het transport van mest via het rVDM al een belangrijke stap vooruit is, blijkt dat er ook behoefte is aan digitalisering van de exportdocumentatie. Het vervangen van papieren vrachtbrieven door de e-CMR, de digitale vrachtbrief, zou de administratieve lasten kunnen verlagen, de efficiëntie kunnen verhogen en bijdragen aan een snellere en betrouwbaardere afhandeling van exportdocumenten.

Om de export van Nederlandse mest effectief en toekomstbestendig te maken, is het essentieel dat digitalisering vanaf de start van de marktontwikkeling wordt meegenomen in de onderhandelingen met ontvangende landen. Nederland beschikt over een geavanceerd digitaal systeem voor de aanvraag, monitoring, transport en handhaving van meststromen. Door dit als kernonderdeel van de besprekingen in te zetten, kan direct worden aangetoond dat Nederlandse mest onder strikte digitale controle staat, de kwaliteit geborgd is en alle relevante data transparant beschikbaar kunnen worden gesteld aan autoriteiten van de ontvangende landen.

Dit voorkomt vertragingen, vergroot het vertrouwen bij zowel overheden als boeren in de ontvangende landen en versterkt de positie van Nederland als betrouwbare exporteur van

hoogwaardige organische meststoffen. Wij adviseren daarom de mestgezant om dit aspect structureel te integreren in de gesprekken en onderhandelingsstrategieën.

Versnelling van Digitalisering in de Internationale Mestketen

Om de internationale handel in meststromen efficiënter, transparanter en toekomstbestendig te maken, is het noodzakelijk dat Nederland een voortrekkersrol neemt in de digitalisering van de mestketens binnen de EU. Naast de digitale uitwisseling van toestemmingen en de validatie van erkende leveranciers en afnemers, is het cruciaal dat begeleidende documenten en certificaten op Europees niveau digitaal worden geborgd.

Een breed geaccepteerde digitale uitwisseling van deze waarborgen zal niet alleen de betrouwbaarheid van de keten versterken, maar ook zorgen voor een versneld en efficiënter proces rondom toestemmingverlening. Dit voorkomt administratieve vertragingen, vermindert logistieke obstakels en vervangt verouderde papieren certificaten door een gestroomlijnde, veilige en door alle lidstaten erkende digitale oplossing. Wij roepen het ministerie op om dit onderwerp met urgentie op de Europese agenda te zetten en een leidende rol te nemen in de implementatie hiervan.

Exportmissie

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat ondernemers kansen zien om de export naar nieuwe afzetmarkten in Midden- en Oost-Europa uit te breiden. Landen zoals Polen, Tsjechië, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen en Slowakije worden genoemd als veelbelovende regio's. Door de stijgende kosten voor binnenlandse mestafzet is het momenteel interessanter en rendabel om mest over grotere afstanden te transporteren. Waar voorheen export beperkt bleef tot een straal van circa 400 kilometer, is het nu mogelijk om mest tot 800 kilometer of zelfs verder te leveren. Hoogwaardige mestkorrels worden bijvoorbeeld al wereldwijd afgezet.

Figuur 1: Kaart Europa: afstand vanaf Utrecht berekend

Het organiseren van exportmissies naar deze markten beschouwen we als waardevol, omdat dit inzicht biedt in de marktpotentie en helpt bij het identificeren van de meest kansrijke afzetgebieden.

Voor een effectieve verkenning van nieuwe markten is het essentieel om ter plaatse inzicht te verkrijgen in de lokale behoeften, regelgeving en vraag naar meststoffen. Tijdens een exportmissie kunnen ondernemers onderzoeken welke producten en diensten in deze markten benodigd zijn en welke het grootste commerciële potentieel hebben. De opgedane kennis kan vervolgens worden gedeeld met de sector en geïntegreerd in het te ontwikkelen digitale informatieplatform.

Daarnaast biedt een exportmissie waardevolle netwerkmogelijkheden. Het leggen van strategische contacten met lokale bedrijven en overheidsinstanties is cruciaal voor het opbouwen van langdurige zakenrelaties en het navigeren door nationale wet- en regelgeving. Ondernemers krijgen hierdoor beter inzicht in lokale uitdagingen en kunnen geschikte partners en afzetkanalen identificeren, wat de toegang tot nieuwe markten vergemakkelijkt.

Een exportmissie is daarmee een strategisch instrument om internationale kansen te verkennen, duurzame netwerkrelaties op te bouwen en de exportmogelijkheden te versterken.

Voor deze missies kan de inzet van een mestgezant van grote meerwaarde zijn. De mestgezant kan strategische contacten leggen, specifieke marktkansen identificeren en ondersteuning bieden bij het vertalen van nationale wet- en regelgeving en vergunningseisen naar de sector.

Mestverwerkingscapaciteit

Er is behoefte aan meer mestverwerkingscapaciteit. De wet- en regelgeving in ontvangende landen stelt vaak eisen aan de verwerking van mest voordat deze wordt toegelaten. Dit benadrukt de noodzaak van voldoende mestverwerkingscapaciteit en een efficiënte vergunningverlening. Ook in de visie van Minister Wiersma, weergegeven in de brief 'Mestaanpak' van 13 september 2024, ligt de focus op vergunningverlening. Samen zouden we kunnen kijken hoe we deze capaciteit snel kunnen vergroten.

Momenteel duurt het vergunningsproces gemiddeld tien jaar, wat investeringen in mestverwerkingscapaciteit vertraagt. Het versnellen van dit proces zou veel voordelen opleveren. Uitbreidingen en projecten kunnen eerder gerealiseerd worden en er kan meer mest verwerkt worden. Een versnelde vergunningverlening voor installaties met overcapaciteit kan snel resultaat opleveren en het overschot, waar we nu mee te maken hebben, verkleinen.

Alternatieve transportmethode

Het transport van dierlijke mest per schip of trein is momenteel nog niet gangbaar. Dit vormt een beperking voor het exporteren van grote vrachten. Wij geloven echter dat deze transportmethoden aanzienlijke voordelen kunnen bieden. Schepen en treinen kunnen grote hoeveelheden mest vervoeren, wat de exportmogelijkheden aanzienlijk kan vergroten. Wij verzoeken de overheid om onderzoek naar de mogelijkheden en vereisten voor deze transportmodaliteiten te stimuleren. Om de haalbaarheid van deze transportopties te onderzoeken, stellen we voor om een onderzoek te laten doen naar de mogelijkheden van

mesttransport per schip of trein naar verschillende afzetgebieden. Dit onderzoek zal inzicht geven in de economische en logistieke voordelen van deze methoden en bepalen of ze een aantrekkelijk alternatief vormen ten opzichte van wegtransport. Wanneer de resultaten uit het onderzoek positief zijn, kunnen specifieke richtlijnen en informatie over deze transportmethoden op het digitale informatieplatform worden opgenomen.

Export van niet-gehygiëniseerde mest

Het exporteren van niet-gehygiëniseerde mest (uitgezonderd pluimvee- en paardenmest) is momenteel door de strikte Europese wet- en regelgeving en de eisen van ontvangende landen moeilijk. Het is alleen mogelijk als het ontvangende land expliciet toestemming geeft. Het gaat hierbij om onbehandelde mest of andere producten uit mest die geen thermische of chemische behandeling hebben ondergaan, bijvoorbeeld drijfmest.

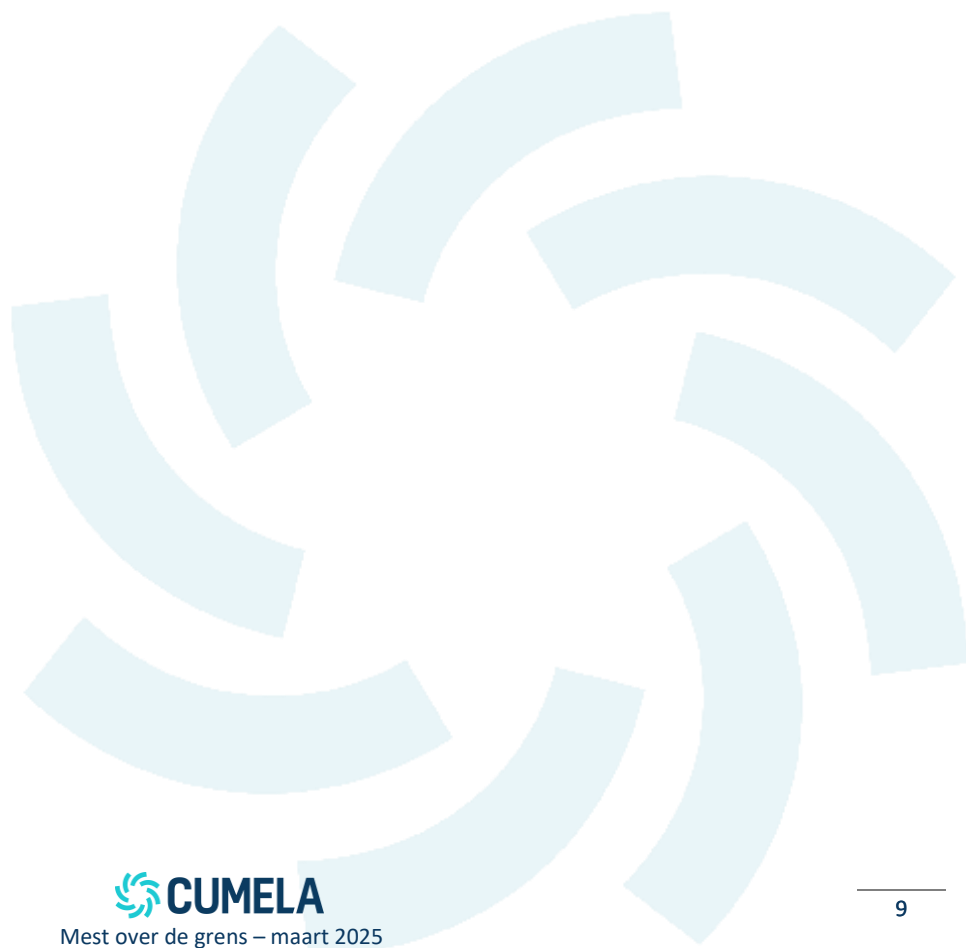
Wij stellen voor om de mogelijkheden voor de export van niet-gehygiëniseerde mest verder te verkennen en informatie hierover duidelijk op het digitale informatieplatform op te nemen.

2. Actiepunten

Actiepunt	Doelstelling	Verantwoordelijk	Hulpvraag	Status
Centraliseren van informatie over mestexport	Ontwikkelen van een centrale website voor heldere en toegankelijke informatie over mestexport.	NCM in samenwerking met Cumela	Ondersteuning bij het verzamelen en organiseren van informatie.	In uitvoering Momenteel worden er verschillende handleidingen geschreven of herzien. Daarnaast wordt onderzocht of de informatie niet alleen in het Nederlands, maar ook Engelstalig aangeboden moet worden. Er moet verder verkent worden welke informatie nog meer op de website geplaatst moet worden.
Digitaliseren van export-documentatie	Implementeren van e-CMR voor export-documenten	Ministerie van LVVN, NVWA, RVO	Technische ondersteuning bij digitalisering en onderhandelingen met alle lidstaten voor een erkende digitale oplossing.	In planning Onderzoek naar de mogelijkheden vindt plaats.
Exportmissies	Organiseren van exportmissies naar Midden- en Oost-Europa	Ministerie van LVVN in samenwerking met Cumela	Rol vanuit de landbouw-attachés bij de organisatie van exportmissies. Mestgezant kan strategische contacten leggen, marktkansen identificeren en ondersteunen bij het vertalen van nationale wet- en regelgeving en vergunningseisen.	In voorbereiding Exportmissie Polen.
Vergroten van mestverwerkingscapaciteit	Versnellen van vergunning-verlening voor mestverwerkings-installaties met overcapaciteit	Ministerie van LVVN in samenwerking met provincies	Samen met de provincies werken aan een versnelling van de vergunning-verlening voor mestverwerkings-installaties met overcapaciteit	In uitvoering

Alternatieve transport-methoden	Onderzoek naar transport van mest per schip of trein in verschillende afzetgebieden	Cumela	We vragen aan het Ministerie van LVVN om een financiële bijdrage te leveren aan het onderzoek.	In uitvoering Samen met OOC Terminals B.V. dienstverlener voor op- en overslag die transport per spoor en per schip aanbiedt, hebben producenten van organische meststoffen gekeken waar kansen en uitdagingen liggen.
Export van niet-gehygiëniseerde mest	Verkennen van mogelijkheden voor export niet-gehygiëniseerde mest	Cumela in samenwerking met Ministerie van LVVN en NCM	Informatie verzamelen en onderhandelen met ontvangende landen	In uitvoering

3. Conclusie

Het bevorderen van de export van mest biedt een kans om de druk op de mestmarkt te verlichten en ondernemers in de meststoffendistributiesector te ondersteunen. De resultaten van het onderzoek onderstrepen niet alleen de noodzaak om exportkansen te benutten, maar ook de potentie voor verdere uitbreiding van de export.

Het plan van aanpak voor de uitbreiding van de mestexport heeft als doel de knelpunten aan te pakken en de kansen die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen te benutten. Een deel van de actiepunten die uit het plan voortvloeien, is al opgepakt. Voor andere actiepunten is het van belang om samen te werken. De actiepunten waar voortgang op is, of waar een hulpvraag uit voortkomt:

1. **Centraliseren van informatie over mestexport**
2. **Digitaliseren van exportdocumentatie**
3. **Organiseren van exportmissies naar Midden- en Oost-Europa**
4. **Vergroten van mestverwerkingscapaciteit**
5. **Onderzoeken van alternatieve transportmethoden**
6. **Export van niet-gehygiëniseerde mest**

De uitvoering van deze actiepunten is essentieel voor het bevorderen van de mestexport en het ondersteunen van ondernemers in de sector. Een deel van deze actiepunten komt overeen met de beleidsdoelen van het Ministerie van LNV, zoals beschreven in het Plan Aanpak Mestmarkt, wat de kans om snel te kunnen handelen vergroot.

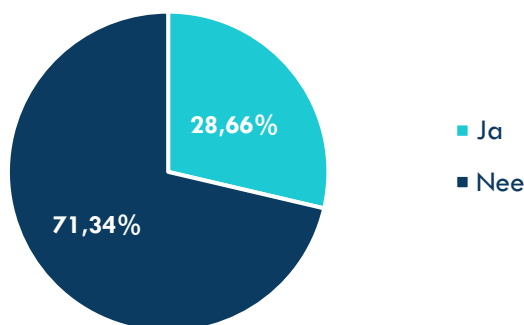
De sector is bereid en in staat om actief bij te dragen aan de oplossing van de mestproblematiek. Een intensieve samenwerking tussen de overheid, sectorpartijen en andere betrokkenen is vereist, zodat gezamenlijk stappen gezet kunnen worden om de mestexport op een duurzame en efficiënte manier te bevorderen.

BIJLAGE: Onderzoeksresultaten

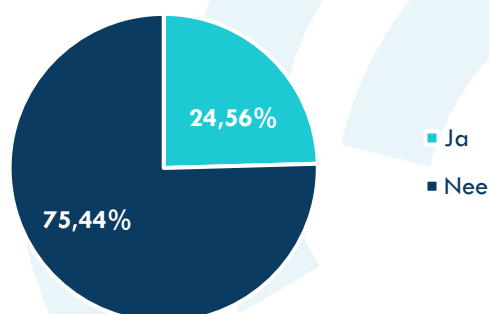
Het onderzoek is uitgevoerd onder leden van Cumela die zich bezighouden met meststoffendistributie. De enquête is naar 650 meststoffendistributeurs gestuurd. Hiervan hebben 228 van onze leden gereageerd; een respons van bijna 36%. Deze respons geeft een voldoende representatief beeld van de sector.

- Van de respondenten geeft 25% aan momenteel dierlijke mest naar het buitenland te exporteren.
- Van de respondenten die op dit moment nog niet exporteren, geeft 29% aan dat zij, gezien de huidige markt, wel dierlijke mest willen gaan exporteren.

Zou je gezien de huidige markt mest willen gaan exporteren?

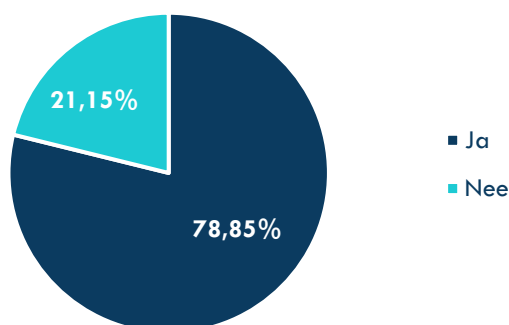

Exporteer je mest naar het buitenland?

De respondenten die actief zijn in de export van dierlijke mest, is gevraagd of zij mogelijkheden zien om de export te vergroten door nieuwe afzetgebieden te betreden of door andere mestsoorten te exporteren. Bijna 80% van deze respondenten heeft aangegeven kansen te zien om de exportmogelijkheden te vergroten.

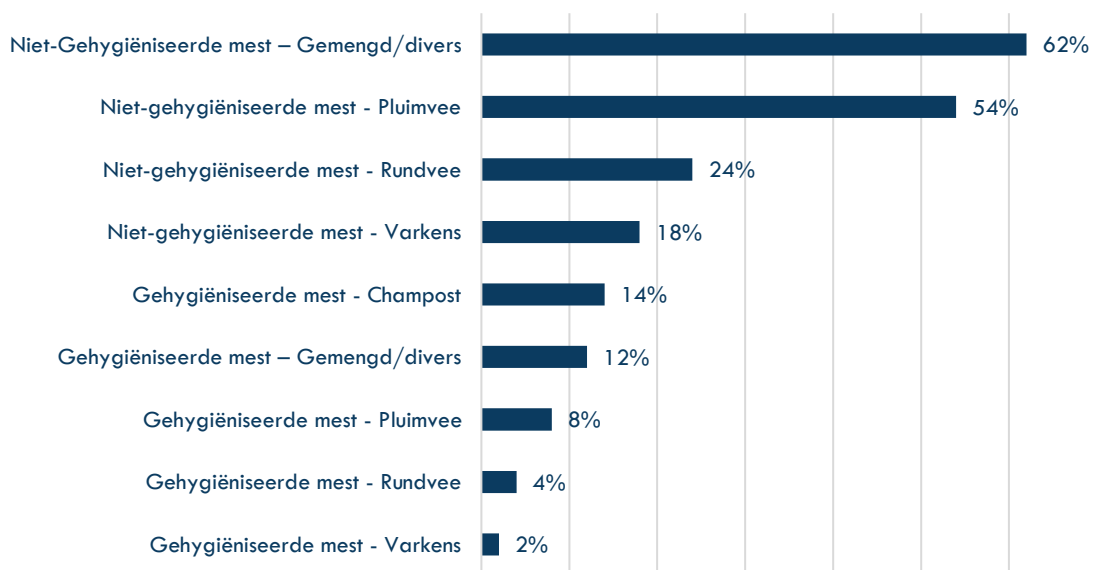
Zie jij kansen voor nieuwe mestmarkten?

Export soorten dierlijke mest

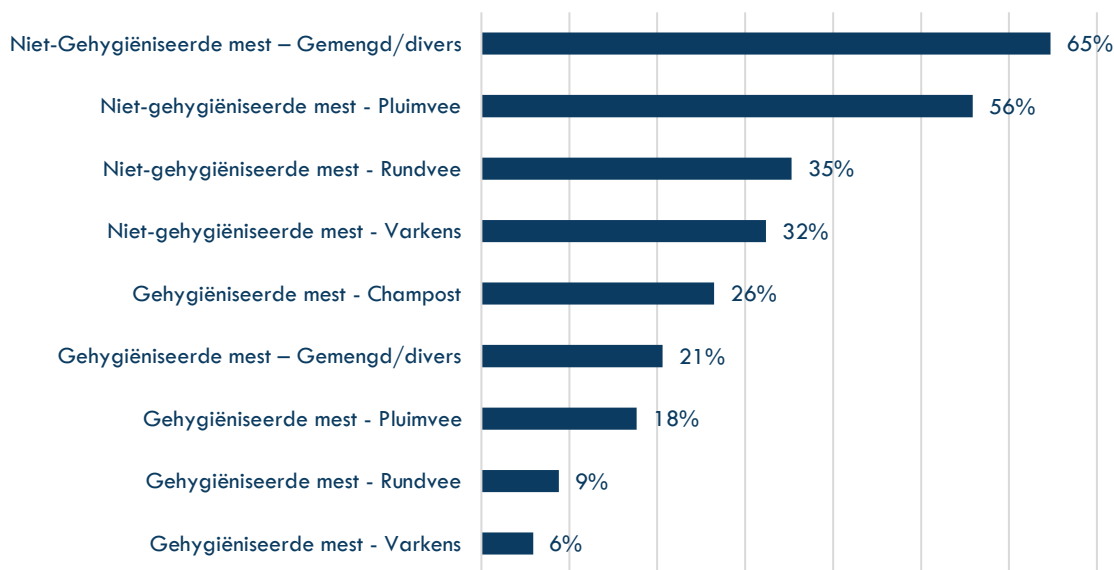
Bij de export van dierlijke mest zijn ondernemers afhankelijk van de geldende wet- en regelgeving en de nationale eisen van het ontvangende land. Een andere belangrijke factor zijn de kosten bij export. Momenteel exporteren ondernemers voornamelijk gehygiëniseerde varkensmest en mengmest, omdat deze producten voldoen aan de Europese regelgeving en de nationale eisen van het ontvangende land. Niet-gehygiëniseerde mest wordt nauwelijks geëxporteerd door de strikte regelgeving en de vereiste veterinaire toestemming vanuit het ontvangende land. Een uitzondering hierop is de export van stapelbare pluimveemest, waarbij niet-gehygiëniseerde pluimveemest wel geëxporteerd wordt.

Welke soorten mest exporteer je?

Zoals eerder aangegeven, is aan de respondenten gevraagd naar nieuwe markten voor de export van mest en welke soorten mest zij naar deze gebieden willen exporteren. De resultaten tonen voornamelijk potentieel in de export van gehygiëniseerde varkensmest en mengmest. Er worden echter ook mogelijkheden gezien voor de export van niet-gehygiëniseerde mestsoorten, gehygiëniseerde pluimveemest en rundveemest.

Voor welke soorten dierlijke mest zie je exportpotentieel?

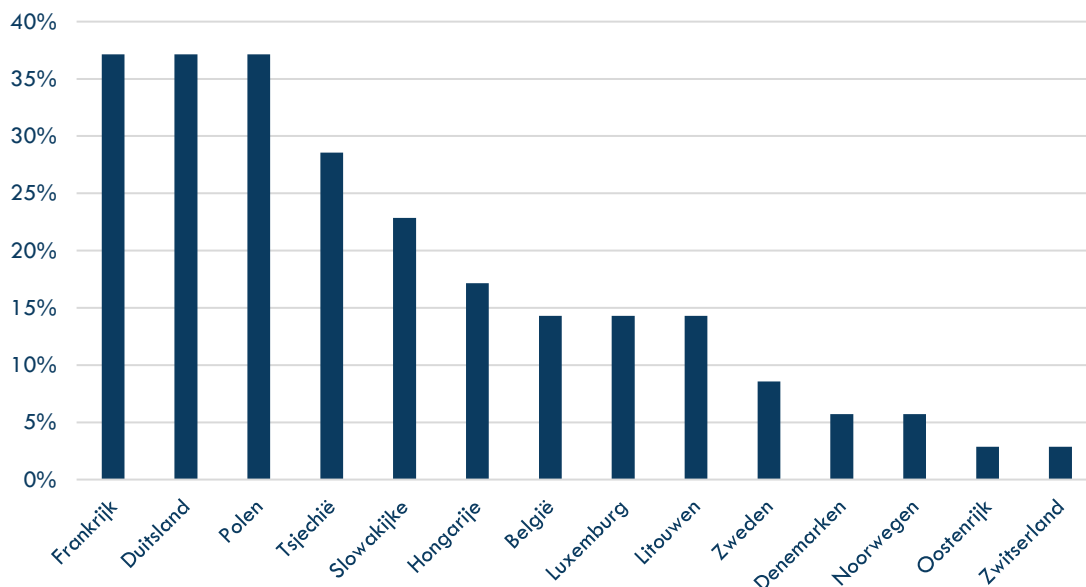

Van de respondenten die nog niet exporteren, maar hebben aangegeven dat zij dit wel willen, geeft het merendeel aan niet-gehygiëniseerde mest te willen exporteren. Hoewel dit begrijpelijk is als snelle optie, is het gezien de Europese wet- en regelgeving niet zomaar mogelijk. Daarnaast zien zij mogelijkheden in het exporteren van gehygiëniseerde rundveemest en varkensmest.

Afzetgebieden

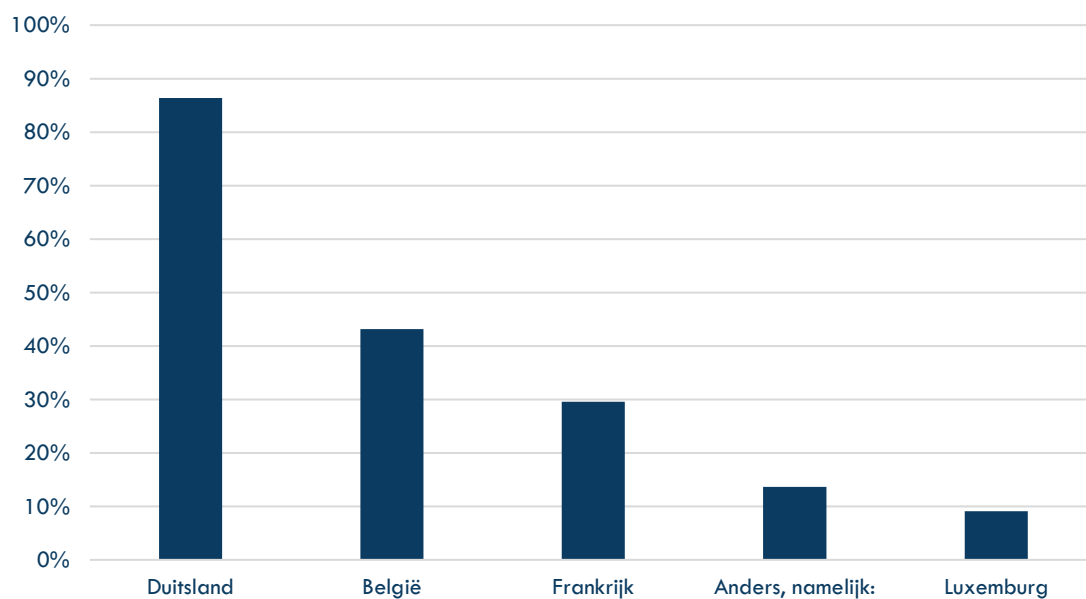
De afgelopen jaren wordt onze mest voornamelijk geëxporteerd naar Duitsland, Frankrijk en België. De respondenten zien mogelijkheden om in deze drie landen de exportmogelijkheden te vergroten, maar zien ook potentieel in andere landen. Vooral nieuwe afzetmarkten in Midden- en Oost-Europa worden genoemd als veelbelovende regio's voor uitbreiding. De respondenten noemen Polen, Tsjechië, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen en Slowakije als landen met potentie.

Welke landen zie je als nieuwe afzetmarkten?

Van de respondenten die nog geen dierlijke mest exporteren, maar dit wel zouden willen doen, geeft het merendeel aan dat zij geïnteresseerd zijn in export naar Duitsland, Frankrijk en België. Deze landen blijven belangrijke markten. Tegelijkertijd worden er ook mogelijkheden gezien voor het exporteren naar landen meer richting het oosten van Europa. De respondenten benoemen specifieke markten zoals Polen, Tsjechië, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen en Slowakije als veelbelovende regio's om aan te boren.

Naar welke afzetgebieden zou je willen exporteren?

Transportmiddelen

Er is gevraagd of de respondenten naast de traditionele transportmiddelen ook kansen zien voor de export van dierlijke mest per schip of trein. Bijna 80% van de respondenten ziet mogelijkheden om via deze wegen grote hoeveelheden mest te exporteren. Er wordt echter wel om duidelijke informatie gevraagd over de mogelijkheden en vereisten voor transport per schip of trein.

Kansen export per schip (of trein)

